

SZIRMAI KÁROLY EMLÉKÉRE

FEKETE LAJOS és SZIRMAI ENDRE: *Hűséggel a fiú és barát.*

I.N.E. and Associated Universities, London, 1975.

Vannak írók, akiknek szellemét eltávozásuk után életművük gondozásával és alkotásaikra hivatkozva az élő kortársak tartják ébren. Szép és becsületos szolgálat ez — hányszor hangsúlyozták már: követésre méltó —, hiszen menti az írást a feledéstől, attól, hogy alkotójával együtt porladjon el. Az elkövetkező sokféle érdeklődésű nemzedék számára talán épp ez jelenthet intelmet arra, hogy időnként elővegység elhunyt íróink könyveit, lefűjják róluk a port, s őszinte belemélyedéssel emlékezzenek arra az időre, amikor az általuk élvezett termés magvetése volt, és a magunk életével együtt ismerjék meg azt, hogy ez a küzdelmes, sokszor nem is oly biztató ugartörés milyen körülmények között történt.

Ehhez az őszinte, vagy olykor kis sé eröltetett tiszteletadáson túl még valami kell. Még valami, amit csak érezni lehet, s ha jelen van bennünk, vállaljuk az őrzők szerepét.

Fekete Lajos és Szirmai Endre kis verseskönyve már címében is erre int: *Hűséggel a fiú és barát.* A válogatott versek kötetének mindjárt a bevezetőjében találkozunk ezzel a fogadalommal. Az 1973-ban elhunyt költő érzelmes írása szándékában is példaadás arra, hogyan róhatjuk le tartozásunkat azoknak, akik egy életet áldoztak azért, hogy a mi irodalmunk olyan televény talajt készítsen

elő a jövőnek, olyan éltető csírákkal teli talajt, melyből magasabb szintre emelkedve egy — ma már — több műfajban termékeny, egyre termékenyebb életerős nemzedék hajtszon ki. Erről Fekete Lajos utolsó üzenetében így ír:

„Ebben a közösen megjelentetett kötetben két alkotó, egy hálás fiú és egy jóbarát hódol Szirmai Károlynak, a jugoszláviai magyar irodalom kimagasló alakjának. Mert mivel adózhatna szebben a fiú az apa emlékének, s a barát az Eltávozottnak, mint a léleksugallta Gondolat koszorújával, amely egy messzi kisváros temetőjében, a sírra letéve, az emberi lét kínjával és gyönyörével ékes.

Ilyen gyönyörrel, s kinnal áldott s megvert élet volt az Övé, ki a vajdasági fekete föld vonzásában megtett nehéz útján tört fel a magasba, hogy művészi igényességével betöltsse szerepét a Duna-medence négy országára kiterjedő magyar irodalomban, az emberi együttérzésért, eszme-közösségért.

A kor vajúdásai közt tántorgó emberi léleknek rémétől, válságoktól vicselt szenvedését hordozta maga is, égnek vetett tekintetében, amikor az emberről szól, az Embert kutatva. — S nem ritkán, az emberek önnön lelkében bolyongva, kereste önmagát: *ki vagyok én?*... S erre így felelt:

sokszor elkérdezem: ki vagyok én, honnan is jöttem?

Mióta ki-kimaradozom már lassan a létből,

Én vagyok-e én? Úgy, ahogy vallom,

vagy csak a testem az enyém, de a lelkem

száz idegen ember lelke alatt fekszik holtan,

s már föl sem sajog, hogy én nem vagyok én, csak voltam...”

Fekete Lajos versei a költő mély lírai hangulatában, a fiú az apát idéző strófáiban állít újra emléket a Kalangya egykori, fáradságot nem ismerő szerkesztőjének, irodalmunk kifogyhatatlan erejű szervezőjének, a *Holló* szerzőjének, aki a fekete madár útján a *Ködben*, a *Katlanban*, az *Idegenben* mindig arról álmodott, hogy irodalmunk felér majd arra a csúcusra, amely felé annyi szírtén át az ő hollója tartott.

Egyféle zászlóhajtás távolról ez a kis kötet is. És reményt keltő is lehet, hogy elkövetkeznek azok az irodalomtörténeti igényű tanulmányok,

esetleg kötetek is, melyek — feltérképezve szellemi múltunkat — nemcsak a kortársaknak, hanem a sokkal később utánunk következőknek elmondják, hogy kik jártak előttük, s kik bíztak mindig abban, hogy „... nemcsak sertést nevelt itt... a makk s haraszt” és nemcsak kanásznak termett a vajdasági paraszt.

Igen, ezt tudjuk. A kortársak valómásai nyomán jegyeztük fel, hogy Szirmai Károly irodalomszervezői munkásságának — épp amikor a minőség teljességéért harcolt — egyik legértékesebb törekvése a munkás- és parasztírók felkarolása volt.

LÉVAY ENDRE

A KÖLCSÖNÖS MEGISMERÉS ÚTJÁN

MARIJA ČURČIĆ: *A vajdasági népek és nemzetiségek kölcsönös műfordításai (1945—1975).*

A Kanizsai Írótábor füzetei 3.

Közszégi Művelődési Önigazgatási Érdekközösség, Kanizsa — Matica srpska könyvtára, Újvidék, 1975.

Az 1975. szeptember 9. és 13. között megtartott Kanizsai Írótábor helyet adott a Matica srpska könyvkiállításának is. A kiállítás anyagát az 1945-től 1975. szeptember 1-ig megjelent nyomtatványok anyagából válogatták össze, és pedig azoknak a vajdasági szerzőknek műveiből, akik a szocialista Jugoszlávia alkotóművészei is egyben, s munkáikat a vajdasági népek és nemzetiségek nyelvén is megjelentették. Az ez alkalommal készített bibliográfia a Kanizsai Írótábor 3. füzeté, melyet Marija Čurčić állított össze, bevezetőjét pedig Božidar Kovaček írta.

A múltból kiindulva Kovaček megállapítja: habár a Vajdaságban élt nemzetek és nemzetiségek kultúrájának fejlődése „párhuzamosan folyt,

leggyakrabban csak megközelítették egymást, de a kölcsönös elszigeteltség, sőt némely esetben a szellemi távolság olyan kifejezetten jelentkezett, hogy ez akadályt gördített egyes népek kultúrájának és e kultúrák összességének gyorsabb ütemű fejlődése elé”. Noha a múltban „(..) [a különböző nemzetiségű polgárok között sokkal nagyobb volt azoknak a száma, akik egymás nyelvén beszéltek, mint ma],” mégis kifejezésre jutott az itt élő népeknek és nemzetiségeknek az a törekvése, hogy kultúrájuk megtartsa a maga sajátos, egyéni jellegét, s érintetlen maradjon a másiktól. A műfordításokat elsősorban az egységiség jellemezte, ti.: magyar—szerb, magyar—horvát, magyar—román stb. és fordítva, míg a